

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

Сучасний ринок праці характеризується швидкими змінами, цифровізацією виробничих процесів та зростанням вимог до мобільності працівників. У таких умовах професійна освіта має забезпечувати підготовку не лише кваліфікованого виконавця, але й особистості, здатної ефективно взаємодіяти, адаптуватися до нових умов та безперервно навчатися. Саме тому особливого значення набуває формування soft skills у здобувачів професійної освіти.

Роботодавці дедалі частіше наголошують, що недостатній рівень розвитку комунікативних навичок, відповідальності, уміння працювати в команді негативно впливає на професійну діяльність молодих фахівців. Водночас традиційна система підготовки орієнтується переважно на формування професійних компетентностей, залишаючи поза достатньою увагою розвиток гнучких навичок.

Мета — обґрунтувати необхідність формування soft skills у здобувачів професійної освіти та визначити ефективні методи їх розвитку в освітньому процесі.

«М'які» навички (soft skills) – це комплекс універсальних, нетехнічних якостей та вмінь, як людина взаємодіє з іншими, як вона керує власною поведінкою, емоціями та ставленням. На відміну від професійних «твердих» навичок (hard skills), які можна виміряти та підтвердити дипломами чи сертифікатами (наприклад, рівень професійної кваліфікації: розряд, клас тощо), «м'які» навички є більш абстрактними, їх важче виміряти, але вони мають вирішальне значення для успішної взаємодії в будь-якому середовищі [5].

«М'які» навички (soft skills) – це широкий спектр надпрофесійних компетенцій, які не залежать від конкретної професії, але мають вирішальне значення для успіху в будь-якій діяльності та ефективної взаємодії з людьми. Їх можна класифікувати по-різному, але зазвичай виділяють такі ключові групи [6]:

- Комунікативні навички - уміння ефективно спілкуватися, передавати інформацію та взаємодіяти з іншими.
- Командні навички – здатність ефективно працювати в групі для досягнення спільної мети.
- Лідерські навички - готовність надихати, мотивувати та скеровувати інших на досягнення мети.
- Критичне мислення - вміння аналізувати інформацію, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, оцінювати факти та формувати обґрунтовані висновки.
- Відповідальність - здатність самостійно приймати рішення, виконувати завдання у визначені терміни та відповідати за результат діяльності.

- Емоційний інтелект - розуміння власних емоцій та емоцій інших, вміння керувати ними та використовувати їх для ефективної взаємодії.
- Тайм-менеджмент - ефективне планування та використання часу для досягнення цілей.
- Креативність – вміння мислити нестандартно і генерувати нові ідеї.
- Адаптивність - здатність швидко та ефективно пристосовуватися до нових умов, змін у навколишньому середовищі або вимог.

Формування зазначених навичок повинно здійснюватися системно та інтегруватися у всі компоненти освітнього процесу. Особливо ефективними є інтерактивні методи навчання, які активізують діяльність здобувачів освіти та сприяють розвитку їх особистісного потенціалу.

Одним із дієвих способів формування soft skills є групова робота. Виконання завдань у малих групах сприяє розвитку комунікації, відповідальності та навичок співпраці. У процесі спільної діяльності здобувачі освіти вчаться розподіляти ролі, аргументувати власну позицію та досягати спільного результату.

Важливу роль відіграє проєктна діяльність. Реалізація навчальних проєктів дозволяє формувати планування, критичне мислення, ініціативність та відповідальність за результат. Здобувачі освіти набувають досвіду самостійного пошуку інформації, аналізу даних і презентації результатів.

Ефективним інструментом є ділові та рольові ігри, які моделюють реальні професійні ситуації. Такий підхід сприяє формуванню навичок прийняття рішень, комунікації та стресостійкості. Застосування кейс-методу дозволяє розвивати аналітичне мислення та здатність працювати з проблемними ситуаціями.

Дискусії та дебати сприяють розвитку критичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та поважати думку інших. Рефлексивні вправи допомагають здобувачам освіти усвідомлювати власний досвід, оцінювати досягнення та планувати подальший розвиток.

Важливим чинником розвитку soft skills є створення позитивного освітнього середовища, що базується на партнерській взаємодії між викладачем і здобувачами освіти. Викладач у цьому процесі виступає фасилітатором навчальної діяльності, який стимулює активність, підтримує ініціативу та створює умови для самореалізації.

Доцільно інтегрувати формування soft skills у позааудиторну діяльність здобувачів освіти: участь у волонтерських проєктах, студентському самоврядуванні, творчих колективах, професійних конкурсах. Така діяльність сприяє розвитку лідерства, відповідальності та соціальної активності.

Тісний зв'язок із зовнішнім середовищем є необхідною умовою для формування «м'яких» навичок що відповідають реальним потребам ринку праці [1]. Важливим напрямом є налагодження партнерської взаємодії з роботодавцями, що включає:

- участь представників виробництва у проєктуванні освітніх програм;
- організацію виробничої практики з акцентом на формування гнучких навичок;

- реалізацію спільних заходів освітнього та професійного спрямування;
- проведення майстер-класів і тренінгів за участю фахівців-практиків;
- залучення роботодавців до оцінювання результатів навчання здобувачів освіти;
- організацію екскурсій на підприємства з метою ознайомлення з корпоративною культурою;
- участь представників підприємств у роботі кваліфікаційних комісій;
- реалізацію спільних проєктів, спрямованих на розвиток комунікативних та командних навичок.

«М'які» навички (soft skills) мають ключову роль для працевлаштування та успіху. Часто вони є вирішальними при прийомі на роботу та для подальшого кар'єрного зростання. Здатність ефективно спілкуватися, працювати в команді, вирішувати проблеми, проявляти ініціативу та адаптуватися до змін стають такими ж важливими, як і професійні вміння. Для випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які часто починають свій шлях з робітничих професій, ці навички є фундаментом для розвитку як спеціаліста та як особистості [4].

Формування soft skills у здобувачів професійної освіти є важливою вимогою сучасного ринку праці та необхідною умовою підготовки конкурентоспроможного фахівця. Ефективність цього процесу залежить від системного впровадження інтерактивних методів навчання, створення сприятливого освітнього середовища та залучення здобувачів освіти до активної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лісогор Л. М., Руденко Н. В., Іващенко С. Г. Освітньо-професійний потенціал України: основні виклики та шляхи вдосконалення в сучасних умовах. Демографія та соціальна економіка. 2023. № 1(51). С. 23–39.
2. Муравйова І. О. Soft skills у сучасних реаліях української освіти. Інноваційна педагогіка. 2021. Т. 1. Вип. 32. С. 108–112.
3. Сергеева Л. М., Муранова Н. П., Купрієвич В. О. Розвиток «м'яких» навичок майбутніх фахівців у проєктній діяльності: міжнародний досвід. Професійна педагогіка. Київ, 2023.
4. Формування та розвиток «м'яких» навичок (soft skills) у здобувачів професійної освіти: методичні рекомендації / авт.-упоряд. Н. Г. Ткаченко. Харків: НМЦ ПТО у Харківській області, 2025. 74 с.
5. Чаусов І. Ф. А., Брюховецька О. В. Визначення і зміст поняття «soft skills» майбутніх фахівців. Вісник післядипломної освіти. 2024. Вип. 28(57). С. 136–148.
6. Marcel M. Robles Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace. Business Communication Quarterly. 2012. Vol. 75, № 4. P. 453–465.
7. Що таке hard skills і soft skills: як нас оцінює роботодавець. URL: <https://eduhub.in.ua/news/shcho-takehard-skills-i-soft-skills-yak-nas-ocinyuye-robotodavec>